

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ Κ. ΓΕΩΡΓ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ-ΝΟΒΑ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΟΥΪΛΛΙΑΜ ΦΩΚΝΕΡ

Κυρίες και Κύριοι,

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν φιλοξενεῖ σήμερον καὶ τιμᾷ μὲ τὸ ἀργυροῦν της μετάλλιον ἐπιφανῆ ἄνθρωπον τῶν γραμμάτων, συγγραφέα διεθνοῦς φήμης καὶ ἀναγνωρίσεως, τιμημένον ἤδη ἀπὸ τοῦ 1949 μὲ τὸ Βραβεῖον Νόμπελ, τὸν Κύριον Οὐίλλιαμ Φῶκνερ, γέννημα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἀλλὰ θρέμμα τῆς Ἀνθρωπότητος ὅλης.

Διακεκριμένε Συνάδελφε,

Εἶμαι ἰδιαίτερος εὐτυχής, διότι εἰς ἐμέ, ὡς Πρόεδρον τῆς Τάξεως τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἔλαχεν ὁ κληρὸς, νὰ Σᾶς παρουσιάσω ἐπισήμως ἐν Ἑλλάδι, προσπαθῶν νὰ σκιαγραφήσω τὴν πνευματικὴν σας φνσιογνωμίαν καὶ νὰ ἀποστάξω τὴν οὐσίαν τοῦ ἔργου σας εἰς τὰ στενὰ ὄρια μιᾶς συντόμου πανηγυρικῆς ὁμιλίας.

Γνωρίζω τὴ σιωπηλὴ μετριοφροσύνη σας, τὴν ἀποσιροφὴν πρὸς τὴν πομπώδη ἐπισημότητα, τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὴν τύρβη τῆς ἀστικῆς ζωῆς, τὴν ἀπομόνωσί σας στὴν ἀγροτικὴ γαλήνη τοῦ ὑπαίθρου. Θωπεύω τὴν ἐλπίδα ὅτι κάτω ἀπὸ τὴ σκιά τῆς Ἀκροπόλεως καὶ πλησίον εἰς τοὺς κήπους τοῦ Ἀκαδήμου δὲν θὰ αἰσθανθῆτε νὰ διαταράσσεται ἡ ἐσωτερικὴ σας γαλήνη γιὰτὶ δὲν ἔχει ἐξανεμισθῆ στὴ Χώρα μας τὸ πνεῦμα τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς λιτότητος, δὲν ἔχει ἀπολεσθῆ τὸ μέτρον. Ἐὰν δὲ μιᾶς συγκινῆ ἰδιαίτερος ἡ παρουσία σας, εἶναι διότι, ἔτσι ὅπως προβάλλεται ἀπλά, σεμνὰ καὶ ἀπέριττα, ἀνταποκρίνεται ἁρμονικὰ στὸν ἰδικόν μας ἐσωτερικὸ κόσμον. Προσωπικῶς δὲ ὄχων τὴν τιμὴν νὰ σᾶς προσφωνῆ, τολμᾷ νὰ ἐξομολογηθῆ ὅτι αἰσθάνεται κάποια συγγένεια διαθέσεων, διότι στὴν Ἐπαρχία πλανᾶται ἡ Μοῦσα του, τὰ παλαιὰ της ἤθη τὸν ἐμπνεόν καὶ ὁ μηχανικὸς πολιτισμὸς εἶναι ὁ ἀδυσώπητος ἐχθρὸς της, ὅπως συμβαίνει καὶ σὲ σᾶς, πὸν ἐξακολουθεῖτε, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, νὰ γράφετε, ἂν δὲν ἀπαυῶμαι, τὰ βιβλία σας πάντα μὲ τὸ χέρι καὶ μὲ τὴν πέννα, ποτὲ μὲ τὴν μηχανή! Δέγεται μάλιστα ὅτι ὁ γραφικὸς σας χαρακτήρ εἶναι ὠραῖος ἀλλὰ δυσανάγνωστος. Πόσο ταιριάζει, ἂν εἶναι ἀληθές, μὲ τὸ λογοτεχνικὸ ὕφος τῶν ἔργων σας!...

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἀπαραίτητο προβάλλεται νὰ βιογραφήσω συντόμως τὸν ἐκλεκτόν μας ξένο. Δὲν ξέρω, ἂν εἶναι εὐγενές νὰ μιλήσω ἐνώπιόν του μὲ ἀντικειμενικὴν εἰλικρίνεια, εἶναι ὅμως τοῦτο καὶ τίμιον καὶ χρήσιμο.

‘Ο κ. Ουίλλιαμ Φῶκνερ ἐγεννήθηκε τὴν 25ῃν Σεπτεμβρίου τοῦ 1897 στὸ Νιοῦ Ὁλμπαν τοῦ Μισσισιπιῆ. Προέρχεται ἀπὸ πλουσία καὶ ἰσχυρὰ οἰκογένεια, πὸν κατεστράφη οἰκονομικῶς στὸν ἐμφύλιο πόλεμο καὶ περιορίσθη, ὅπως ὅλη τότε ἡ ἀριστοκρατία τοῦ Ἀμερικανικοῦ Νότου, στὴν «ἐυγενῆ της φτώχεια». ‘Ο πατέρας του ἦταν ταμίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μισσισιπιῆ κ’ ἔτσι ἀπὸ τὴν παιδική του ἡλικία ὁ μικρὸς Ουίλλιαμ βρέθηκε σὲ Πανεπιστημιακὸ περιβάλλον. Τοῦτο ὅμως δὲν τὸν ἐπηρέασε καὶ πολὺ γιατί οἱ σπουδές του ὑπῆρξαν ἀκανόνιστες. Ἡ φοίτησί του στὸ Γυμνάσιο καὶ στὸ Πανεπιστήμιο δὲν ἦταν τακτική. Ἐπροτίμησε τὴν ἐλεύθερη μελέτη καὶ τὴν ἄμεση γνωριμία μὲ τὴ ζωὴ. Διαβάζοντας πολλὰ καὶ βλέποντας περισσότερα, προσπαθοῦσε νὰ βρῆ τὸν ἑαυτό του. Ἄρχισε νὰ γράφῃ ποιήματα, μιμούμενος τὸν Σβίμπορν καὶ τὸν Ὁμάρ Καγιὰμ. Ἀλλὰ ἡ πνευματικὴ του φλέβα δὲν ἦταν ἐκείνη. Ἐνέσκηψε τότε ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος. Διέκοψε τὴν στοχαστικὴ ἀναζήτησι τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ παρεδόθη στῆ δρᾶσι. Αὐτὸς ὁ τόσον ἐπίμονα προσγειωμένος στὴν προσφιλή του χθόνα, ἄφησε τὴ φαντασία του νὰ μαγευθῆ ἀπὸ τὸ πέταγμα καὶ κατετάχθη στὴν ἀεροπορία. Ἀνθυπολοχαγός, παρατηρητὴς τῆς P A Φ στὸ Γαλλικὸ Μέτωπο, ἐτραυματίσθη ἐκεῖ καὶ μετὰ τὴν ἀνακαυχῆ ἐγύρισε στὸ Ὁξφορντ. Ἐφοίτησε πάλι στὸ Πανεπιστήμιο ἀπὸ τὸ 1919 ἕως τὸ 1921 ἀλλὰ χωρὶς νὰ πάρῃ τελικὰ πτυχίον. Οἱ βιογράφοι του σημειώνουν ὅτι ἀπὸ τὸ 1921 ἕως τὸ 1925 ἐξάσκησε διάφορα ἐπαγγέλματα, ὡς τοῦ ζωγράφου, τοῦ Πανεπιστημιακοῦ ταχυδρομίου, τοῦ γραμματέως βιβλιοπωλείου στῆ Ν. Ὑόρκη, τοῦ ναύτη σ’ ἓνα φορητὸν μὲ τὸ ὁποῖον ἐταξίδευσε πάλι στὴν Εὐρώπη. Ἐν τῷ μεταξύ, διαμένων στῆ Νέα Ὁρλεάνη, ἐγνωρίσθη μὲ τὸν διάσημο συγγραφέα Σέργουντ Ἀντερσον πὸν θεωρεῖται ὁ πρόδρομος τῆς νεωτέρας Ἀμερικανικῆς πεζογραφίας. Ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία ἐκείνου, ἐστρώθη καὶ ἔγραψε σὲ διάστημα ἕξ ἐβδομάδων ἓνα μυθιστόρημα, τὸ ὁποῖον τοῦ ἔστειλε νὰ τὸ κρίνῃ. Ἡ Κυρία Ἀντερσον τοῦ ἀπήντησε: «Ὁ Σέργουντ δέχεται νὰ στείλῃ τὸ χειρόγραφο στὸν ἐκδότη ἀρκεῖ νὰ μὴ εἶναι... ὑποχρεωμένος νὰ τὸ διαβάσῃ ὁ ἴδιος». ‘Ο ἐκδότης ὅμως τὸ διάβασε καὶ τὸ ἐδημοσίευσε.

Ἡ τύχη τοῦ νέου συγγραφέως εἶχε κριθῆ. Ἀλλὰ χωρὶς νὰ τοῦ προσπορίσῃ ἀκόμη τὴν οἰκονομικὴν ἐπάρκειαν. Γιὰ τοῦτο ἐξακολουθοῦσε νὰ ἐργάζεται σκληρὰ ὡς ξυλουργός, γεωργός, ψαράς, κυνηγός, νυκτερινὸς ἐπόπτης ἐργοστασίου. Ἡ ἐμπειρία, πὸν ἀποθησαύρισε ἀπὸ τὴν προσωπικὴ του αὐτῆ γνωριμία μὲ τὸν ἀμείλικτο μὸχθο τῆς ζωῆς, ἐλύτρωσε τὴν ψυχὴ του, ἐπλούτισε τὸ πνεῦμα του, ἐβάθυνε τὴν ἀνθρωπίνην του συνείδησι. ‘Ο πόνος ἐκαλλιέργησε τὴν ἰδιοφυΐαν του καὶ ὥριμασε τὴν ἀνθοφορίαν της. Διὰ μέσου τόσων περιπετειῶν καὶ τόσων δοκιμασιῶν βρῆκε ἐπὶ τέλους τὸν ὀριστικὸν τὸν δρόμον. Καὶ ἦταν δρόμος ἐπιστροφῆς. Τὸν ἐπανέφερεν ὀριστικὰ στὰ πάτρια ἐδάφη, στὴν αἵματοβαμμένη γῆ τοῦ Νότου, ὅπου ζοῦν ἀκόμη τὰ

γοητευτικά φαντάσματα τῆς παλαιᾶς εὐδαιμονίας, κνηνημένα χωρὶς οἶκτο ἀπὸ τὰ καινούργια δαιμόνια. Ἐνα μαγικὸ πνεῦμα τὸν ἀπώθησε, θαρρεῖς πρὸς τὰ πίσω, τὸν ἐξετόπισε ἀπὸ τὸ παρὸν, τὸν ἐξέβρασεν ἐκτὸς χρόνου καὶ τὸν ἐξανάγκασε νὰ δημιουργήσῃ μὲ τὴ φαντασία του μιὰ χιμαιρική ἐπαρχία — τὸ Τζέφερσον — τὴν ὁποίαν ἐπροοίκισε μὲ τοὺς ἥρωές του, τὴν ὁποία ἐπροοίκισε μὲ τὶς μνηῆμες του καὶ μὲ τοὺς ὀραματισμούς του. Ὁ κόσμος του κατοικεῖ ἕνα ἰδεατὸ ἔδαφος συγκρητισμένο ἀπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ Βορειοαμερικανικοῦ Νότου τῆς καλῆς ἐποχῆς. Ἡ καθημερινὴ ζωὴ τοῦ κόσμου αὐτοῦ περιρρέει παρελθόν, παρὸν καὶ μέλλον, ὡσὰν νὰ περιφρονῇ τὸν χρόνον καὶ νὰ συνάπτῃ ἄλλου εἶδους σχέσιν μὲ τὴν αἰωνιότητα. Ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ φανταστικοῦ αὐτοῦ κόσμου διέρχεται, νά, ὁ πραγματικὸς Μισσοισιπῆς, τὸ μεγάλο αὐτὸ Στοιχεῖο τοῦ Νότου, ἡ ἀθάνατη θεότης αὐτοχθόνων καὶ ξενοφερμένων, ποὺ δίνει τὴν ἐντύπωσι διὸ πηγάζει ἀπὸ ἕναν ἀόρατο οὐρανὸ καὶ μετὰ πολλοὺς αἰῶνες ἐκβάλλει σὲ κάποιον ἄλλον. Ὁ ποτάμιος αὐτὸς Θεός, ὁ «Πατέρας τῶν Ὑδάτων», θεματοφύλαξ θρύλων καὶ παραδόσεων, μύθων καὶ ἱστορικῶν γεγονότων, παρουσιάζεται ὡσὰν ἡ αὐθεντικὴ ρέουσα πραγματικότης τῶν τόπων ἐκείνων. Στὰ γαλήνια νερά του καθρεφτίζονται οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι τῶν κοιλάδων του καὶ γίνονται πρόσωπα φανταστικά, καθρεφτίζονται οἱ φανταστικοὶ ἥρωες τοῦ Φῶκνερ καὶ γίνονται ἄνθρωποι ζωντανοί, ἀπτοί, πιστευτοί. Ὁ δεσμὸς τοῦ συγγραφέως μας μὲ τὸν τόπο του ὑποκρῖπτει κάποια μυστηριώδη τάχα προέλευσι, προδίδει τάχα κάποιον σκοτεινὸ συγχρωτισμό. Ἡ Μοῦσα του εἶναι μιὰ σκληρὴ, στυγνὴ καὶ σιρφυρὴ Μάγισσα. Ἡ δημιουργία του προσλαμβάνει μορφή Ἐρινυακὴ ὡσὰν νὰ ὀφείλεται σὲ παροξυσμὸ ἐφιαλτικόν. Δυσκολεύεσαι ν' ἀντιληφθῆς, ἂν ἀγαπᾷ ἢ μισῇ τοὺς ἥρωές του, ἂν χαίρεται ἢ λυπᾶται ποὺ τοὺς ἔδωσε ζωὴ, ἂν τοὺς διευκολύνῃ ἢ τοὺς δυσχεραίνῃ τὴ λύτρωσι. Τὸ νόημα τῆς ὑπάρξεως συστρέφεται, ἢ χαρὰ τῆς ζωῆς σκυθρωπάζει, τὸ δέος τοῦ θανάτου ἐξημερώνεται... Παρακολουθεῖς ἕνα βλοσυρὸ βλέμμα ποὺ ἐποπιεῦει τὰ πάντα ἢ ἕνα σαρδόνειο χιοῦμορ, ποὺ εἶναι ἔτοιμο τὰ πάντα νὰ σαρκάσῃ. Δέχεσαι ἕνα καταιονισμὸ φρικιάσεων καὶ διερωτᾶσαι, ἂν προέρχεται ἀπὸ τὴν πηγὴ τῆς Τραγωδίας. Ἐλκεσαι πρὸς ἕνα τόπο βασανιστηρίων, ὅπου ἢ παρακμὴ, ἢ διαφθορά, ἢ ἀκολασία, ἢ ἀνθρωποκτονία, ἢ ἀσχήμια ὀρχοῦνται καὶ κορυβαντιοῦν, προσδιορίζουσαι μιὰ νέα κατάστασι πραγμάτων, ἐνῶ ἀπὸ τοὺς γύρωθεν ἐξῶστες τῶν ἀρχοντικῶν τοὺς μεγάρων θεῶνται μὲ ἀτάραχη ἀξιοπρέπεια τὸ ἀπάνθρωπον ὄργιον οἱ ἀλησμόνητοι ἐκπρόσωποι τοῦ παλαιοῦ καλοῦ καιροῦ: Ἡ Μὶς Ἐμελν π. χ. ἀκουπισμένη στὸν βραχίονα τοῦ Συνταγματάρχου Σαρτόρις!...

Παρασύρεσαι πρὸς ἄλλο Κολοσσαῖον ἀνθρωποθυσιῶν ὅπου ὁ φυλετικὸς φανατισμὸς σκληραίνει τὶς ψυχές, θολώνει τὶς φρένες, βουλώνει τὶς καρδιές καὶ ὀπλίζει τὰ χέρια. Βαρβαρότης πρωτόγονη, μανία ἀνηλεῆς, μῖσος ἀκρόεστο, λύσσα αἰμοδιωγῆς.

Οἱ Λευκοὶ ἐξαπολύουν τὰ ἀνήμερα θηρία τους καὶ οἱ Μαῦροι τὰ προσαιενίζουν μὲ ἀφάνταστη ψυχικὴ ἀντοχή, μὲ ἀπερίγραπτη Χριστιανικὴ ἐγκαρτέρησι. Αἰσθάνεσαι τὸν συγγραφέα πλησιέστερα στοὺς τελευταίους νὰ τοὺς θαυμάζῃ, νὰ τοὺς παρηγορῇ, νὰ τοὺς παραστέκεται, νὰ ἐγκωμιάζῃ τὶς ἀνθρώπινες ἀρετὰς τους. Μὰ καὶ νὰ παρασιωπᾷ — θαρρεῖς — μιὰ τελικὴ νοσταλγικὴ ἐπιφώνησι: "Ἀχ! τί λαμπροί, ἀσύγκριτοι δοῦλοι εἴσατε τὸν καιρὸν ἐκεῖνο! . . .

"Ολοὺς αὐτοὺς τοὺς πελωρίους του πίνακας ὁ Φῶκνερ τοὺς ἐκθέτει καὶ τοὺς ἐπιδεικνύει ὄχι ἄμεσα, ὄχι ἄνετα, ὄχι ἄπλετα, ἀλλὰ διὰ μέσου δικτυωτῶν καὶ ἀντανακλωμένων κατόπτρων, διὰ μέσου δαιδάλων καὶ ἀνεστραμμένων διόπτρων, διὰ μέσου σκοτεινῶν θαλάμων καὶ ἀκανόνιστων φωτοσκιάσεων. Εἶναι τὸ προσωπικὸ του ὕφος τὸ ἀναρχικόν, τὸ ἀνυπότακτον τὸ περιπλεγμένον, τὸ πολυδαίδαλον. Ἡ φράσι του τεθλασμένη σὲ ἀκανόνιστες ἀσύμμετρος τομές. Ἡ λέξι του τραχεῖα, ἀσύνηθη καὶ πολλὰς φορὰς πρωτάκουστη. Ἡ σίξι του ἀτίθασση, ξεκάρφωτη, πηδηχτή. Ἡ διήγησί του περίπλοκη, διασταυρωμένη, ἀγκαθωτὴ ὡσὰν νὰ διασχίζῃ συρματοπλέγματα. Δυσανασχετοῦν ὅσοι τὸν διαβάζουν καὶ μὲ πολλὴ δυσκολία προχωροῦν στὰ ἐνδότερα τῶν βιβλίων του. Καὶ ὅμως προχωροῦν γιατί ἡ γοητεία εἶναι διάχυτη, Γιατὶ μιὰ περίεργη βεβαιότης τοὺς κατέχει ὅτι στὸ βάθος τῶν μαϊάνδρων καὶ τῶν λαβυρίνθων δὲν ἐμφωλεύει ὁ Μινώταυρος ἀλλὰ ἡ ὁμορφὴ Βασιλοπούλα τῆς Τέχνης: Ἡ συγκίνησι! . . .

Μὲ ἄλλα λόγια ὁ Φῶκνερ δὲν σοῦ παραδίδει ποτὲ τὰ κλειδιὰ τοῦ Κάστρου του. Γιὰ νὰ τὸ πατήσης πρέπει νὰ τὸ ἐκπορθήσης. Καὶ μάλιστα ἐπαλξι πρὸς ἐπαλξι, πύργο πρὸς πύργον, πιθαμὴ πρὸς πιθαμὴ. Καὶ μόνον μὲ ὅπλα ἀγχέμαχα! Μὴ νομίσης δὲ ὅτι θὰ γνωρίσης ἐκεῖ μέσα στὸ κάστρο του τόσον εὐκόλα, τόσον καλοπίχερα τοὺς Ἡρώες του ἀτόφιους, μονοκόμματους, δλόσωμους. Ἄν τοὺς ἔχῃ πλάσει ὄλους μὲ πηλὸ τοῦ Μισισσιπιῆ, ἂν ἔχῃ ἐμφυσήσει σὲ ὄλους τὴν ψυχὴν τοῦ Νότου, (σὲ ἄλλους τὴν ψυχὴν τοῦ παλιοῦ καὶ σὲ ἄλλους τοῦ νέου), ἂν τοὺς ἔχῃ ὄλους δεσμῶτες στῆς ἴδιας Μοίρας τὶς χειροπέδες, στὸν ἀναγνώστη του θὰ τοὺς δείξῃ πάντα σκόρπιους, τεμαχισμένους, διαμελισμένους, πότε μὲ τὸ ἓνα τους χαρακτηριστικὸ καὶ πότε μὲ τὸ ἄλλο. Τόσο, πὸν ἀκέριους, δλόκορμους καὶ δλόψυχους θὰ τοὺς ἀντικρύσῃ ὁ ἀναγνώστης μόνον στὸ τέλος. Ἄλλὰ θὰ τοὺς ἀντικρύσῃ τότε σὰν παλιούς του γνωρίμους, συμπαθητικὸς καὶ ἀλησμόνητους. Ὑπάρχουν κριτικοὶ πὸν ὑποστηρίζουν ὅτι γὰρ νὰ γνωρίσης καλὰ τὸν κόσμον τοῦ Φῶκνερ καὶ νὰ σχετισθῆς φιλικὰ μὲ τοὺς ἥρωές του πρέπει νὰ διαβάσης ὅλα του τὰ βιβλία. Γιατὶ τὸ ἓνα φωτίζει τὸ ἄλλο καὶ ὅλα μαζί ἔχουν μιὰ μυστικὴν ἐνότητα, πὸν ἐπιτρέπει νὰ παρουσιασθοῦν σὰν ἓνα ἐνιαῖον, μονόπνευστον «Ἐπος τοῦ Νότου».

Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι τὰ ἐξῆς:

- Ὁ μαρμάρωνος Φαῦνος, 1924. Πυλώνας, 1935.
 Στρατιωτικὸς μισθός, 1926. Ἀβεσαλώμ, Ἀβεσαλώμ, 1936.
 Κουνούπια, 1927. Οἱ Ἀνίκητοι, 1938.
 Σαρτόρις, 1929. Οἱ ἄγριες φοινικίες, 1939.
 Ἡ βοή καὶ ἡ μανία, 1929. Κατέβα Μωϋσῆ, 1942.
 Καθὼς κοιτόμουν ξεψυχώντας, 1930. Παρεΐσακτος στὴ σκόνη, 1949.
 Ἴερὸ ἄσυλο, 1931. Δηγήματα, 1950.
 Φῶς στὸν Αὐγουστο, 1932. Μνημόσυνο γιὰ μιὰ Καλόγρια, 1951.
 Πράσινο κλαρί, (Ποιήματα), 1933. Ἕνας μῦθος, 1954.

Τὴ φήμη του μεταξὺ τῶν λογοτεχνικῶν κύκλων ἐστερέωσε μὲ τὸ ἔργο του «Ἡ βοή καὶ ἡ μανία», ἀλλὰ δημοφιλῆ μεταξὺ τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ τόσον, ὥστε καὶ νὰ λύση πλέον τὸ οἰκονομικὸ του πρόβλημα, τὸν κατέστησε τὸ «Ἴερὸ ἄσυλο». Τὸ ἔργο του αὐτὸ ἀγοράστηκε στὸ Χόλλυγουντ καὶ γυρίσθηκε φιλμ. Ὁ συγγραφεὺς ἀναγκάστηκε νὰ παρακολουθήσῃ γιὰ πολὺν καιρὸ τὴν κινηματογράφου. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ταραχώδης ζωὴ τοῦ Χόλλυγουντ δὲν τὸν εἰσαρεστοῦσε. Κάποια μέρα ζήτησε ἄδεια «νὰ ἐργασθῆ λίγο στὸ σπίτι του». Τὸ Στούντιο δὲν τὴν ἀρνήθηκε μὲ τὴν ἰδέα ὅτι σπίτι του ἐννοοῦσε τὸ ἐκεῖ Ξενοδοχεῖο. Ἀλλ' ὅταν ἐχρειάσθη νὰ τὸν ἀναζητήσουν, ἀπεκαλύφθη ὅτι εἶχε δραπετεύσει καὶ εἶχεν ἐπανέλθει στὸ πραγματικὸ του σπίτι στὸν Μισισσιπι!...

Τὰ ἔργα του ἀνατυπώθηκαν ὅλα τὸ 1945. Τότε πλέον ὁ Φῶκνερ ἔγινεν εὐρύτατα γνωστὸς καὶ πρόβαλε σὰν μιὰ ἐξοχότης Ἑθνικὴ καὶ διεθνῆς. Ἡ κριτικὴ ἀσχολήθηκε πολὺ μὲ τὸ ἔργο του, ποὺ ἔγινε ἀντικείμενο ἐξαντλητικῆς μελέτης στὰ Πανεπιστήμια τῆς Ἀμερικῆς. Μεταφράσθηκε στὰ Γαλλικὰ καὶ στὰ Ἰταλικὰ. Ἄρρεσε μέχρι θαναταμοῦ. Παραβλήθηκε μὲ τὸν Μπαλζάκ, μὲ τὸν Ζολᾶ μὲ τὸν Ντοστογιέφσκι, μὲ τὸν Πόε. Ὁ Ἀμερικανὸς κριτικὸς Οὐῶρρεν ἔγραφε τὸ 1946: «Ἔχουμεν ἕνα μυθιστοριογράφον ὁ ὁποῖος σὲ ὄγκον ἔργου, σὲ ἔκτασιν ὕλικου, σὲ ἀποτελεσμα, ἀκρίβεια καὶ συμβολικὴ δξύνουα, σὲ φιλοσοφικὸ βᾶρος δύναται νὰ τοποθετηθῆ παραπλεύρως τῶν κορυφαίων τῆς φιλολογίας μας τοῦ παρελθόντος».

Ἄλλος κριτικὸς ἔγραψεν ὅτι «ὁ κόσμος τοῦ Φῶκνερ εἶναι μιὰ ἐφιαλικὴ χώρα σκοτεινῶς ἀντανაკλωμένη μὲ φακὸς ἀντιστρέφοντας». Ἄλλος τὸν ὠνόμασε «Χρονοιογράφου τῆς παρακμῆς, τῆς φανυλότητος, τῆς διαστροφῆς, τῆς σκληρότητος». Ὁ Μπίρνενεῦ ἔγραψεν: «Υπάρχουν δύο Φῶκνερ: Ὁ ἕνας στυλίστας καὶ νοσηρὸς μυθιστοκιστής, ποὺ παρονοσίασε μιὰ συνέχεια μυθιστορημάτων στὸ ὕφος ἐνὸς ἔπους, ὁ ἄλλος δξὺς καὶ εὐφυῆς μυθογράφου συντόμων ἱστοριῶν!...

Ὁ Χίξ ὠνόμασε τοὺς χαρακτῆρας τῶν ἡρώων του «Περιπελεγμένα σχήματα στὴν χαώδη καταστροφῆ ἐνὸς τρελλοῦ κόσμου». «Εἶναι πολὺ εὐκόλο γι' αὐ-

τόν νά παραγάγη φρικιάσεις, νά ἐνοχλήσῃ, νά δημιουργήσῃ Τραγωδίαν». «Μία παρὰξενη, ρέουσα, ὀλισθαίνουσα καί πιεστική πεζογραφία». «Φαίνεται ὅτι οὐδέποτε πρόκειται νά συμμορφωθῆ πρὸς οἰονδήποτε κανόνα εἴτε ὡς ἄτομον, εἴτε ὡς συγγραφεύς. Δὲν εἶναι δυνατὸν αὐτὸς νά δαμασθῆ μέσα σ' ἓνα κλουβὶ λεόντων. Παραμένει ὅπως καὶ ξεκίνησε: "Ἐνα παιδὶ τοῦ Νότου, προῖον τῆς κοινωνικῆς ἀποσυνθέσεως, πού εἶναι ἐπίσης ἓνας αὐθεντικὸς καὶ γεμάτος δύναμι μυθογράφος». Τέτοιοι, τόσοι καὶ πολλοὶ ἄλλοι παρόμοιοι εἶναι οἱ χαρακτηρισμοὶ τοῦ Φῶκνερ ἀπὸ τοὺς συμπατριῶτες του κριτικούς.

Ὅλον αὐτὸν τὸν θόρυβον ὁ συγγραφεὺς τὸν ἀντιμετώπισεν ἤρεμα, μὲ ἀδιαφορία μελετημένη. Τίποτε δὲν τὸν ἐπηρέασε. Τίποτε δὲν τὸν ἔλλαξε. Τὰ νέα του ἔργα, ὅπως καὶ τὰ παλαιότερα, ἔχουν πάντοτε τὴν ἴδια μελαγχολικὴ καὶ στατικὴ δύναμι, κάνουν δὲ πολὺν λίγη παραχώρησι στὰ λαϊκὰ γούστα. Ἀπὸ τὰ τελευταῖα του ἔργα διαβάστηκε περισσότερο τὸ «Παρεΐσακτος στὴ σκόνῃ» (1949). Ὁ ἴδιος ὅμως θεωρεῖ ὡς τὸ σπουδαιότερο ἔργο τῆς ζωῆς του τὸ μυθιστόρημα «Ἐνας μῦθος» (1954). Εἶναι μιὰ θρησκευτικὴ ἀλληγορία μὲ ἀναδιήγησι τῆς ἱστορίας τοῦ Χριστοῦ σὲ μοντέρνα βάσι. Οἱ κριτικοὶ ἔχουν διχασθῆ ἐπ' αὐτοῦ. Ἄλλοι τὸ βρίσκουν ἀπαιτητικὸ καὶ σκοτεινὸ, ἄλλοι τὸ ἐπαινοῦν σὰν ἓνα ἀριστούργημα. Πάντως στὸ ἔργο τοῦτο ἀπενεμήθη τὸ Ἐθνικὸ Βραβεῖο γιὰ τὸ μυθιστόρημα καὶ τὸ βραβεῖο Πούλιτζερ τοῦ 1955. Γιὰ τὸ μόνον θεατρικὸ ἔργο τοῦ Φῶκνερ τὸ «Ρέκβιεμ μιᾶς Μοναχῆς», τὸ Ἀθηναϊκὸ κοινὸ θὰ μορφώσῃ ἄμεση προσωπικὴ γνώμη. Παίζεται μὲ πολλὴν ἐπιτυχία στὸ Θέατρο Κοτοπούλη.

Τὸ 1949 ἀπενεμήθη στὸν Οὐίλλιαμ Φῶκνερ ἡ κορυφαία διεθνῆς τιμητικὴ διάκρισι τοῦ πνεύματος: τὸ Βραβεῖον Νόμπελ. Ὅταν τὸ παρέλαβε τὸ 1950 στὴ Στοκχόλμη, ἐξεφώνησε, σύμφωνα μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του, σύντομο, σιγαλόφωνο, μετριόφωνο, ἀλλὰ περιεκτικὸ, καὶ σὲ αἴσθημα καὶ σὲ φρόνημα, λόγο.

Καταδίκασε στὸ λόγο του ἐκεῖνο τὸ «φόβο», πού χαρακτηρίζει τὴν μεταπολεμικὴ ἐποχὴ, σὰν τὸ ταπεινότερο ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα καὶ ἐξύμνησε «τὰ παλαιὰ ἀξιώματα καὶ τὶς παλιὲς ἀλήθειες τῆς καρδιάς». «Ἄρνούμαι νά παραδεχθῶ τὸ τέλος τοῦ Ἀνθρώπου!» ἀνεφώνησεν καὶ κατέληξε: «Πιστεύω πὼς ὁ Ἀνθρωπος δὲ θ' ἀνθέξῃ ἀπλῶς· θὰ ὑπερισχύσῃ. Εἶναι ἀθάνατος, ὄχι γιατί αὐτὸς μόνος ἀνάμεσα σ' ἄλλα πλάσματα ἔχει μιὰ ἄσβεστη φωνή, ἀλλὰ γιατί ἔχει ψυχὴ, ἔχει πνεῦμα ἱκανὸ γιὰ τὴ συμπόνοια, τὴ θυσία καὶ τὴν ἐγκαρτέρησι. Τοῦ ποιητῆ, τοῦ συγγραφέα τὸ χρέος εἶναι νά γράφῃ γι' αὐτὰ τὰ πράγματα. Δικὸ του προνόμιον εἶναι νά βοηθῆ τὸν ἄνθρωπον νά ὑπομένῃ, μὲ τὸ ν' ἀνυψῶνῃ τὴν καρδιά του, μὲ τὸ νά τοῦ θυμίξῃ τὸ θάρρος, τὴν τιμὴ, τὴν ἐλπίδα, τὴν περηφάνεια, τὴν συμπόνοια, τὴν εὐσπλαχνία, καὶ τὴ θυσία, πού στάθηκαν ἢ δόξα τοῦ παρελθόντος του. Τοῦ ποιητῆ ἢ φωνὴ δὲν

είναι ανάγκη να είναι μόνον τὸ χρονικὸ τοῦ ἀνθρώπου, μπορεῖ νὰ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ στηρίγματα, ἓνας ἀπὸ τοὺς στύλους πὸν θὰ τὸν βοηθήσουν ν' ἀνθέξη καὶ νὰ ὑπερισχύῃ».

Ἔχομε τὴν τιμὴν νὰ βρίσκεσθε ἀνάμεσά μας, Κύριε Φῶκνερ, καὶ μοιάζει ὡσὰν ν' ἀκοῦμε ἀπὸ τὸ ἴδιο σας τὸ στόμα τὰ ὠραῖα αὐτὰ λόγια, τὰ γεμάτα πίστι στὸν Ἀνθρώπο. Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ἐκτιμοῦμε τὴν ἀξία τῶν λόγων σας, αἰσθανόμεθα τὸν παλμὸ πὸν τοὺς θερμαίνει καὶ πιστεύομε στὸ βαθύ τους νόημα. Οἱ βράχοι τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῆς Πνυκός, ὁ ἰσοτέφανος Ὑμηττός καὶ ἡ μαρμαρόστηθι Πεντέλη ἀντιλαοῦν μὲ ἐπαλήθευσι, μὲ ἐπιβράβευσι τὴν πίστι σας στὴν ἀντοχὴ καὶ στὴν ὑπερίσχυσι τοῦ Ἀνθρώπου. Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, πὸν τοὺς φρουροῦν ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν αἰώνων ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἀπόλλων, ἡ ἐπικλήσί σας πρὸς ὅλους τοὺς ποιητὰς τοῦ Κόσμου θὰ διατηρήσῃ μιὰν ἀπήχησι ἄσβηστη.

Ἐνθυμοῦμαι μιὰν ἐπιγραμματικὴν σας ἐκμυστήρευσι: «Ποτὲ δὲν εἶμαι λιγώτερο μόνος παρὰ ὅταν εἶμαι μόνος», ἔχετε γράφει κάπου. Αὐτὸ ἐπιμαρτυρεῖ πόσο ἡ μοναξιά σας εἶναι γεμάτη παρουσίες, μνῆμες, ὁράματα. Σήμερα δὲν εἶσθε μόνος. Σᾶς περιστοιχίζουσι μὲ τιμὴ, μὲ ἀγάπη οἱ ἐν πνεύματι ἀδελφοί σας τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπὸ σᾶς, πὸν ξέρετε νὰ βλέπετε, μὲ τὴν δξύτατη εὐαισθησία σας, στὰ βάθη τῶν ἐποχῶν, δὲν μπορεῖ νὰ διαφεύγουν τὴν ὄραν αὐτὴν οἱ μεγάλες Σκιὲς πὸν περιέπτανται στὶς ὄχθες τοῦ Ἰλισσοῦ, οἱ σκιὲς τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλή, τοῦ Εὐριπίδη, τοῦ Ἀριστοφάνη, τοῦ Σωκράτη, τοῦ Πλάτωνα... Ὅταν θὰ ἐπιστρέψετε σὲ λίγο στὸ ἀγαπημένο σας ἡσυχαστήριον τῶν γραφικῶν λόφων τοῦ Ὁξφορδ, ὅπου θὰ εἶσθε, ὅπως τὸ ἐπιθυμῆτε, πραγματικὰ μόνος καὶ λιγώτερο μόνος, θὰ μᾶς εὐχαριστῆ πολλὴ νὰ σκεπτόμεθα ὅτι ἀπὸ τίς μνῆμες καὶ τίς παρουσίες, πὸν θὰ γεμίζουν ἐκεῖ τὴ δημιουργικὴ σας μοναξιά, δὲν θὰ λείπη ἡ μνήμη καὶ ἡ παρουσία τῆς Ἑλλάδος.

Τῷ Οὐίλλιαμ Φῶκνερ Χαίρειν!

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ Κ. ΟΥΪΛΛΙΑΜ ΦΩΚΝΕΡ

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι Ἀκαδημαῖκοί,
Κυρίαὶ καὶ Κύριοι,

Ἀποδέχομαι τὸ μετάλλιον αὐτὸ ὄχι μόνον ὡς Ἀμερικανός, οὔτε μόνον ὡς λογοτέχνης, ἀλλὰ ὡς εἷς διανοούμενος, τὸν ὁποῖον ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐθεώρησεν ὡς ἐκπρόσωπον τῆς ἀρχῆς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος θὰ παραμείνῃ ἐλεύθερος.

Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δὲν ὑπακούει εἰς τοὺς φυσικοὺς νόμους. Ὄταν ὁ ἥλιος τοῦ Περικλέους ἔρχοιτο τὴν σκιὰν τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου εἰς δλόκληρον τὴν γῆν, ἡ σκιὰ αὐτὴ ἠκολούθησε τὴν καμπύλην τροχίαν της, ἕως ὅτου ἔπεσεν ἐπάνω εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Τοιοῦτοτρόπως ὅταν τις, ὡς ἐγώ, ἔρχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα, μεταφέρει τὴν σκιὰν αὐτὴν ὀπίσω εἰς τὴν πηγὴν τοῦ φωτός, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προῆλθεν. Ὄταν εἷς Ἀμερικανὸς ἔρχεται εἰς τὴν χώραν αὐτήν, ἔρχεται εἰς ἕνα τόπον, ὁ ὁποῖος τῷ εἶναι γνώριμος, ὡσὰν νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἐπιστρέφει εἰς τὴν κοιτίδα τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου. Εἶμαι ὑπερήφανος, διότι ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν μὲ ἔκρινεν ἄξιον, ἵνα μοι ἀπονεύμῃ τὸ μετάλλιον αὐτό. Θὰ εἶναι καθῆκόν μου, ὅταν ἐπιστρέψω εἰς τὴν χώραν μου, νὰ εἶπω εἰς τοὺς συμπατριώτας μου, ὅτι αἱ ιδιότητες τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἡ ἀντοχή, τὸ θάρρος, τὸ αἶσθημα τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἡ ὑπερηφάνεια, εἶναι πολὺ πολὺτιμοι, ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέπεται νὰ ἀπολεσθῶν. Καὶ εἶναι καθῆκον ὅλων τῶν ἀνθρώπων νὰ φροντίσουν, ὅπως μὴ ἀπολεσθῶν ἀπὸ τὴν γῆν.
